

Раздел 1.
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ И РКИ

УДК 378.147:811.133.1

А. В. Карпенко

ІНТЕГРАТИВНІ ЗВ'ЯЗКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В НЕМОВНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

На сучасному етапі розвитку вищої освіти інтерес до вивчення іноземної мови спеціальності як ніколи великий. І це не випадково, тому що сьогодні сильні доцентрові тенденції до взаємодії фахівців різних профілів із зарубіжними колегами, до встановлення активного діалогу культур. Зокрема, одним із ключових вимог до підготовки фахівців є оволодіння іноземною мовою спеціальності. Це завдання не може бути вирішене без перегляду змісту навчання іноземній мові з метою встановлення більш тісного зв'язку між іноземною мовою й предметом за фахом. Дослідження сучасних методистів (Корольова О. Л., Михайлова А. С., Серова Т. С., Старченко С. А., Усова А. В., Яворук О. А. й ін.) присвячені професійно орієнтованій іноземній мові. Один з випусків видання Сорбонни — *Cahiers Cedissor* за 2001 рік — присвячений винятково проблемам методики викладання професійної французької мови (*français langue professionnelle*).

Інтегративний потенціал предмета "іноземна мова" становить особливий інтерес. Ще в середині двадцятого століття висувалася пропозиція реалізації міжпредметних зв'язків іноземної мови й інших предметів. Вважається, що цей зв'язок можна здійснювати за трьома основними напрямками: інформаційно-змістовні, операційно-діяльні й організаційно-методичні [8;12;10]. Проблема навчання іноземній мові в немовному вузі одержала назву "навчання професійно-орієнтованій мові (його аспектам) і/ або спілкуванню" [4; 6; 7; 11]. Навчання іноземній мові, опираючись на майбутню спеціальність, підвищує мотивацію до вивчення мови, тому що сфера інтересів студентів лежить безпосередньо в рамках професійного спілкування. А відбір мовного матеріалу з урахуванням майбутньої спеціальності служить засобом визначення "предмета" мови [3, с. 53]. Міркуючи про особливості інтеграції іноземної мови з іншими предметами в немовному вузі, варто зазначити, що існує два основних підходи до вивчення цієї проблеми. Перший реалізується від загального до часткового. Учені базуються на теоретичних основах інтегрування й надають їм надалі більш конкретну

форму. Цей підхід є характерним для оптимізації методики викладання немовних предметів [12]. Другий підхід полягає в тому, що автори ставлять за основу власне методичну проблему (наприклад, професійно-орієнтоване спілкування) [7; 9]. Питання, пов'язані з інтегрованим навчанням, розглядаються як супутні. Наступна розробка нової методичної концепції являє собою шлях від часткового до загального в розв'язанні поставлених завдань. Саме цей підхід звичайно використовують при розробці інтегрованих методик навчання іноземної мови.

Таким чином, явище професійно-орієнтованої (спрямованої) іноземної мови в методичній літературі розглядається не як результат інтеграції іноземної мови й дисципліни за фахом, а як один з функціонально-стилістичних різновидів мови. Очевидно, що підставою для цього підходу є лінгвістична класифікація мовних стилів [1]. Французькі методисти також не виходять за рамки стилістичних особливостей професійно-спрямованої французької мови. Зокрема, відзначається, що не існує мови, відмінної від мови загальнонавчальної; існують різні комунікативні потреби [13, с. 74].

Отже, з методичної точки зору явище професійно-спрямованої іноземної (французької) мови більш глибоке й багатогранне, а процес навчання повинен будуватися з урахуванням його особливостей не тільки як функціонально-стилістичного різновиду мови, але як можливого інтегрованого предмета.

Здійснюючи відбір мовного матеріалу за фахом студентів і моделюючи ситуації реального застосування професійно-спрямованої мови, ми виходимо за рамки простого опредмечення іноземної мови. Відбувається інтеграція двох дисциплін — предмета за фахом й іноземною мовою — за змістовною, діяльною й організаційною лініями. Інтеграція змісту припускає відбір текстового матеріалу, що містить теоретичні основи спеціальності (у нашому випадку — менеджменту й економіки), з подальшою методичною обробкою лексичних і граматичних явищ досліджуваної мови.

Інтеграція видів діяльності характеризується не тільки спільністю мовленнєвих і мисленнєвих операцій (виходячи з універсальності мови як засобу вербальної діяльності), але й необхідністю формування вмінь використати іноземну мову для вирішення професійних завдань. Найкраща організаційна форма подібного інтегрованого курсу — практичні заняття, де практика досліджуваної мови створює передумови для обговорення проблемних питань за фахом.

Таким чином, методика інтегративного навчання професійно-спрямованій іноземній мові володіє низкою специфічних характеристик. Вона викликана потребою зняти наявні протиріччя між потенційно глибоким проникненням спеціальності в іноземну мову й реально неглибоким її вивченням засобами іноземної мови. Це протиріччя було відкрито досить давно. Кускунова Т. В. пише: "Автори... не ставили перед собою мету розкрити взаємовплив іноземної мови й відповідного навчального предмета... Вони захоплюються тільки однією стороною розглянутого питання, а саме — безпосередньо іноземною мовою, у той час як інша складова частина досвіду — предмети політехнічного циклу... — залишаються осторонь.... Досить часто учні через іноземну мову не довідуються нічого нового з інших предметів (не говорячи вже про перенесення знань),

оскільки робота ведеться під кутом зору ознайомлення з лексикою досліджуваної мови, читання текстів, зміст яких вони знають рідною мовою" [5, с. 35-40]. А вихід — у встановленні паралельних міжпредметних зв'язків [5, с. 35-40]. Таким чином, будучи частиною освітнього процесу, нова, інтегрована дисципліна "професійно-спрямована іноземна мова" здатна взаємодіяти з іншими дисциплінами. Існує точка зору, відповідно до якої встановлення паралельних міжпредметних зв'язків між іноземною мовою й іншими предметами носить епізодичний характер. Більше того, міжпредметні зв'язки рухливі й можуть переходити одні в інші: перспективні і паралельні стають ретроспективними. У цьому полягає діалектичний розвиток категорій знання: нове — відоме [2]. Справді, ретроспективні зв'язки (матеріал знайомий рідною мовою) доцільно використати при введенні нової лексики. Висловлення, як відомо, володіє двома аспектами: змістовним і формальним. На першому етапі формальний аспект, тобто мовне оформлення висловлення, являє собою особливі труднощі. Знімаючи труднощі розуміння змісту висловлення, ми полегшуємо процес засвоєння інформації. Надалі можна перейти до встановлення паралельних і перспективних зв'язків, надаючи інформацію, наприклад, країнознавчого характеру.

Отже, підіб'ємо підсумки. Інтегрована дисципліна "професійно-спрямована іноземна мова" — це інтегрований курс із погляду системного аналізу. Вона являє собою об'єднання двох або декількох дисциплін в одну, котра, зберігаючи зв'язок із предметами джерелами, набуває своїх власних рис й при впровадженні в навчальний процес згодом набуває якості предметоцентричності. Міжпредметні зв'язки як форма інтеграції діють паралельно з інтегрованими курсами й відіграють роль координатора різних дисциплін.

Інтеграція іноземної мови й предмета за фахом реалізується на міжпредметній основі на рівні дидактичного синтезу. Її напрямком визначається як горизонтальне, а системоутворюючий чинник — дуалізм предметного й мовного аспектів висловлення.

Джерелами інтеграції служать мовні й професійні знання й уміння. Таким чином, при інтеграції французької мови й, наприклад, теорії менеджменту відбувається сполучення засвоєваних систем (мовної і професійної) в освітньому процесі, що на практиці підготовляє до іншомовної мовної діяльності в професійних ситуаціях, а також веде до формування професійно-спрямованого сприйняття мовних явищ.

Однобічне сприйняття лексичних одиниць, при якому конкретна форма зв'язується з конкретним значенням, поступається місцем системному, яке передбачає розуміння всього обсягу значення й закономірностей функціонування лексичних одиниць. Таким чином, адекватно сприймаючи їх контекстуально обумовлене значення, студент бачить також як загальний зміст, так і семантичну структуру.

Практично мова йде про злиття певних елементів двох дисциплін в особливий зміст предмета "Французька мова", з додаванням якісної характеристики "професійно-спрямована". При цьому процес навчання в рамках цієї дисципліни припускає виділення домінуючого компонента, а, отже, використання або

французської мови, або, наприклад, теорії менеджменту як засобу. Таким чином, варто враховувати двоїстий статус іноземної мови: як рівноправної (у плані інтеграції) дисципліни і як інструмента мовної діяльності в професійних ситуаціях.

Крім того, формується поняття про іноземну мову як про засіб одержання й обробки професійної інформації, значимої для тих, хто навчається. Застосування професійно-спрямованої іноземної мови з тією ж метою, що й рідної, збільшує мотивацію, сприяє розвитку пізнавальної активності, що формує умови для подальшого вдосконалювання іноземної мови паралельно з поглибленням професійних знань.

Таким чином, інтеграція іноземної мови й будь-якої іншої навчальної дисципліни можлива завдяки визнанню мови як універсального інструмента вербальної діяльності, що характеризується єдністю плану змісту й плану вираження. До того справжня інтеграція буде проявлятися тільки за умови виходу за межі простого опредмечення іноземної мови лексикою профілюючої дисципліни, за умови синтезу двох заданих предметів за змістовною, діяльною й організаційною лініями.

Процес диференціації професійно-спрямованої французької мови від дисципліни спеціальності призводить до того, що з'являються нові можливості для встановлення міжпредметних зв'язків між даними дисциплінами. Їхніми джерелами можуть служити такі елементи: навчальні теми, загальні досліджувані мовні й/або професійні явища; загально навчальні, професійні або мовні вміння; ЛЕ або професійні поняття.

Література

1. Вахрапович Л. В. Лингвистика в таблицах и схемах: Пособие. — Минск, 2003. — 128 с.
2. Елухина Н. В. Устное общение на уроке. Средства и приемы его организации // ИЯШ. — 1995. — №2. — С. 4-7.
3. Искандаров. Иноязычная профессиональная компетентность // Высшее образование в России. — 1999. № 6 — С. 53-54.
4. Королева О. Л. Методическое обеспечение профессионально ориентированного обучения иностранных студентов-медиков общению на русском языке в процессе подготовки к клинической практике. Автореф. дисс... канд. пед. наук. — М., 2000. — 25 с.
5. Кускунова Т. В. Взаимовлияние в преподавании иностранного языка и гуманитарных учебных предметов. — Дисс... канд. пед. наук. — Л., 1966. — 306 с.
6. Лунева М. И. Комплексный подход к формированию умений профессионально-ориентированному общению на неродном языке студентов-нефилологов в сфере таможенной деятельности. — Дисс... канд. пед. наук. — М., 1997. — 180 с.
7. Макара Л. В. Обучение профессионально-ориентированному общению на английском языке студентов неязыкового вуза. — Автореф. дисс... канд. пед. наук. — СПб, 2000. — 21 с.

8. Максимова В. Н. Межпредметные связи в учебно-воспитательном процессе современной школы. — М.: Просвещение, 1987. — 157 с.

9. Мосина М. А. Обучение профессионально-ориентированному чтению-диалогу англоязычных научно-методических текстов. — Автореферат дисс... канд. пед. наук. — Екатеринбург, 2001. — 22 с.

10. Нельзина Е. М. Обучение дошкольников иностранному языку на интегративной основе. — Дисс... канд. пед. наук. — Пермь, 2000. — 185 с.

11. Серова Т. С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному иноязычному чтению в вузе. — Свердловск, 1988. — 232 с.

12. Шацких В. Н. Методика интегративного обучения иноязычной культуре детей дошкольного возраста (на примере интегрирования французского языка, рисования, ритмики и музыки). — Дисс... канд. пед. наук. — Липецк, 1997. — 211 с.

13. Henaou de Legge M. Pratiques du francais scientifique: L'enseignement du francais a des fins de communication scientifique. — Paris: Hachette, 1992. — 256 p.

Статья поступила в редакцию 08 октября 2005 г.

УДК 811.161.1

Мария Афанасиади

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА ГРЕКАМ

Русский язык, как и другие “мировые языки”, отличается высокой информативностью, т. е. широкими возможностями выражения и передачи мысли. Информационная ценность любого языка зависит от качества и количества информации, изложенной на данном языке в оригинальных и переводных публикациях [3, с. 496].

Русский язык по количеству лиц, владеющих им, занимает пятое место в мире (после китайского, хинди и урду вместе, английского и испанского языков), но отнюдь не этот признак является главным при определении мирового языка. Для “мирового языка” существенно не количество людей, владеющих им, особенно как родным, но глобальность расселения носителей определенного языка, охват им разных, максимальных по числу стран, а также наиболее влиятельных социальных слоев населения в различных местах Земли [3, с. 496].

Традиционной сферой употребления русского языка за пределами Российской Федерации были республики, которые входили в состав Советского Союза, а также страны Восточного блока. В постсоветский период Россия открылась навстречу международным контактам. Российские граждане стали свободно и часто выезжать за рубеж, а иностранцам, несмотря на необходимость въезд-